ರಾಘವರೆಡ್ಡಿಯ ಹೆಸರು ಸ್ಕ್ರೀನ್ ಮೇಲೆ ತೇಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿ ಮಾತನಾಡಿದರಾಯಿತೆಂದುಕೊಂಡು ರೆಸ್ಟ್ ರೂಂ ಕಡೆ ನಡೆದೆ. ರೆಸ್ಟ್ ರೂಂ ಕಿಟಕಿಯ ಹೊರಗೆ ಎರಡು ಕಾಗೆಗಳು ಕಚ್ಚಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು ರಾಘವರೆಡ್ಡಿ ತನ್ನ ಹುಟ್ಟೂರಾದ ಕಾಕಿಗಡ್ಡದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಗತಿ ನೆನಪಾಗಿತ್ತು. ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಕಾಕಿ ಎಂದರೆ ಕಾಗೆ. ರಾಘವರೆಡ್ಡಿಯ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ಕಾಗೆಗಳ ಸಂತತಿಯಂತೆ. ಆ ಊರಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಕಾಗೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಮೊದಲು ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಕಾಗೆಯಾಗಿ ಜನಿಸಿ, ಕಾಗೆಯ ಜನ್ಮ ಮುಗಿದ ನಂತರವೇ ಆತ್ಮಗಳು ಆ ಊರನ್ನು ತೊರೆಯುವುದಂತೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಮನೆಗಳ ಮುಂದೆಯೂ ಕನಿಷ್ಠ ಐದಾರು ಕಾಗೆಗಳು ಇರುತ್ತವಂತೆ. ಪ್ರತಿದಿನ ಎಲ್ಲಾ ಮನೆಯವರೂ ಅನ್ನವನ್ನು ಕಾಗೆಗಳಿಗೆ ಚೆಲ್ಲಿಯೇ ಊಟ ಮಾಡುವುದಂತೆ. ಮತ್ತೆ ಕಾಗೆಗಳೇನಾದರೂ ಸತ್ತರೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮಾಡುವಂತೆಯೇ ಶ್ರಾದ್ಧ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರಂತೆ. ಊರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಆಪತ್ತು ಬರುವುದಾದರೆ ಊರಿನ ಕಾಗೆಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕಡೆ ಸೇರಿ ಕೂಗಿ ಆಪತ್ತಿನ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ನೀಡುತ್ತವಂತೆ. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಬಂಜಾರ ಹಿಲ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಘವರೆಡ್ಡಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲೂ ನಾಲ್ಕು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಾಗೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ! ವಿಸರ್ಜನೆ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದವನಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಅರುಂಧತಿ ಪಿಳ್ಳೈ ಜೊತೆ ಕಳೆದ ಶೃಂಗಾರ ಕ್ಷಣಗಳು ಕನಸೋ ವಾಸ್ತವವೋ ಎಂಬ ಗುಮಾನಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೆಂಡಸಂಪಿಗೆ ಹೂವಿನ ಚೂರುಗಳು ಅದು ನಿಜವೆಂದು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಿದ್ದವು.

ರಾಘವರೆಡ್ಡಿಗೆ ಫೋನ್ ಒತ್ತಿದ್ದೆ. 'ಏನು, ಈಗ ಎದ್ದಾ?' ಕೇಳಿದ್ದೆ.

'ಈಗ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದೀನಿ. ಆನ್ ದಿ ವೇ ಟು ಏರ್‌ಪೋರ್ಟ್. ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ನಿನ್ನೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹಾರ್ಟ್ ಅಟ್ಯಾಕ್ ಆಗಿ ಸತ್ತಾಗ್ಲೆ ಏನೋ ಎಡವಟ್ಟು ಕಾದಿದೆ ಅಂತ ಅಂದ್ಕೊಂಡೆ. ಮೊನ್ನೆ ಸಂಜೆಯೇ ನಮ್ಮೂರು ಕಾಕಿಗಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಕಾಗೆಗಳು ವಿಪರೀತ ಬಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದವಂತೆ. ಅದೇ ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಎಕ್ಸ್ ಎನರ್ಜಿ ಮಿನಿಸ್ಟರ್ ರಾಮ್ ಗೋಪಾಲ್ ನಮ್ಮ ಆಂಧ್ರ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸೋಲಾರ್ ಪಾರ್ಕ್ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವಾಗ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣಡು ನಲವತ್ತು ಕೋಟಿ ಇನ್ವೆಸ್ಟ್ ಮಾಡಿದ್ದ. ನೂರೈವತ್ತು ಎಕರೆ ಡ್ರೈ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಕೂಡ ಖರೀದಿಸಿದ್ದ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ರಾಮ್ ಗೋಪಾಲ್ ಕಡೆಯವರ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲೇ ಮಾಡಿದ್ದಿದ್ದು. ಬೇನಾಮಿ ವ್ಯವಹಾರ. ನಿನ್ನೆ ರಾಮ್ ಗೋಪಾಲನನ್ನು ಸಿಬಿಐನವರು ಅರೆಸ್ಟ್ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಐನೂರು ಕೋಟಿ ಫ್ರಾಡ್ ಅಂತೆ. ಆ ರಾಮ್ ಗೋಪಾಲ್ ಸುಮಾರು ಜನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಣ್ಣ ದೇಹಲಿಯಿಂದ ತುಂಬಾ ಟೆನ್ಷನ್‌ನಿಂದ ಫೋನು ಮಾಡಿದ್ದ. ಅಣ್ಣನ ಹೆಸರು ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾದ್ರೂ ಸಿಬಿಐನವರು ರಾಮ್ ಗೋಪಾಲನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಡ್ರಿಲ್ ಮಾಡಿದ್ರೆ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಬಿಡ್ತಾನೋ ಅನ್ನೋ ಭಯ ಅಣ್ಣನಿಗೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಏನು ಪೊಸಿಷನ್ ಅಂತ ನೋಡ್ಕೊಂಡು ನಾಳೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರ್ತೀನಿ. ಮನುಷ್ಯ ಏನು ದುಡಿದ್ರೂ, ಎಷ್ಟು ದುಡಿದ್ರೂ ದಕ್ಕುವಷ್ಟೇ ದಕ್ಕೋದು. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಹೈ ಶುಗರ್, ಹೈ ಬಿಪಿ ಇವೆ. ದಿನವೂ ಬೊಗಸೆ ಬೊಗಸೆ ಟ್ಯಾಬ್ಲೆಟ್ ತಿಂತಾನೆ. ಈ ದುಡ್ಡೇ ಹಾಗೆ, ಹೇಗೆ ಬರ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಹೋಗ್ತದೆ. ಆದರೂ ಅದರ ಮೋಹ ಹೋಗಲ್ಲ...' ಎಂದವನಿಗೆ, 'ಅಧಿಕಾರ ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಹಾಗೆ. ಸ್ವಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರಗಳು ಅಧಿಕಾರ ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅತಿ ಬೇಗ ಮತ್ತು ಅಗಾಧ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಮರಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಕಡೆಗೆ ಅದರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಮತ್ತು ನೈತಿಕತೆ ಶೂನ್ಯವನ್ನು ತಲುಪಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೂ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಥರ್ಡ್ ಎಸ್ಟೇಟ್ ಜನರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಕಾಣಲಾಗಿಲ್ಲ'. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದೆ.

'ಓಹ್, ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ನಿನ್ನ ಮಾತು ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯೇ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಬರ್ತೀನಿ, ಮಾತನಾಡೋದು ತುಂಬಾ ಇದೆ. ಅಂದಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನೀನು ಆರಾಮಾಗಿದೀಯ ಅಲ್ವಾ' ಎಂದವನಿಗೆ, 'ತುಂಬಾ ಆರಾಮವಾಗಿದೀನಿ' ಎಂದಿದ್ದೆ. ಫೋನ್ ಕಟ್ ಆಗುವುದಕ್ಕೂ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಾಗ ಫ್ಲಾಸ್ಕ್ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಭಗವಾನ್ ಕುಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದ್ದ.

'ರಾತ್ರಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದಿರಾ?' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಒಳಬಂದು ಚಹಾವನ್ನು ಗ್ಲಾಸಿಗೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ.

ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿದ್ಯಮಾನ ಬಹುಶಃ ಭಗವಾನ್ ಕುಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಾರದು ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಂಡೆ. ಶುಂಠಿ ಮತ್ತು ಬೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಚಹಾ ಅದ್ಭುತವಾಗಿತ್ತು.

'ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿದೆ' ಚಹಾವನ್ನು ಹೀರುತ್ತಾ ಹೇಳಿದೆ. ಭಗವಾನ್ ಕುಟ್ಟಿ ಆಗಲೇ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

'ಇಡ್ಲಿ, ಅಪ್ಪಂ ಜೊತೆಗೆ ಚಟ್ನಿ ಸಾಂಬಾರ್ ತಿಂಡಿ ರೆಡಿಯಾಗ್ತಾ ಇದೆ. ಮಾಡೋದಾದ್ರೆ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ವಾಕ್ ಮಾಡಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬಂದು ಬಿಡಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದ. ಲ್ಯಾಂಡ್ ಫೋನ್ ರಿಂಗಾಗಿತ್ತು. ಅರುಂಧತಿ ಪಿಳ್ಳೈದೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಫೋನ್ ಎತ್ತಿ 'ಹಲೋ' ಎಂದಿದ್ದೆ.

'ಗುಡ್ ಮಾರ್ನಿಂಗ್, ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಗೆಲ್ಲ ರೆಡಿಯಾಗಿ ತಿಂಡಿಗೆ ಬಂದು ಬಿಡಿ. ಒಂಬತ್ತೂವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡೋಣ. ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಎರ್ನಾಕುಲಂನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಕೋರ್ಟ್ ಅಟೆಂಡ್ ಮಾಡೋದಿದೆ' ಎಂದು ನನ್ನ ಮಾತಿಗೂ ಕಾಯದೆ ಫೋನ್ ಇಟ್ಟಿದ್ದಳು ಅರುಂಧತಿ ಪಿಳ್ಳೈ.

ರಬ್ಬರ್ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ವಾಕ್ ಮುಗಿಸಿ, ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ರೆಡಿಯಾಗಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಧವನ್ ಪಿಳ್ಳೈರವರ ಮನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದೆ. ಮಾಧವನ್ ಪಿಳ್ಳೈ ಮಾಮೂಲಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಟೀವಿಯಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಹಿಂದಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗು ತೇಲಿಸಿ, 'ಬನ್ನಿ ಬನ್ನಿ, ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ದೆಗೇನೂ ಭಂಗ ಬರಲಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲವಾ' ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

'ಇಲ್ಲ, ಒಳ್ಳೆ ನಿದ್ದೆಯಾಯಿತು' ಎಂದು ಸೋಫಾದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ.

'ನಿಮಗೆ ಲಾಲ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಗೊತ್ತಾ?' ಕೇಳಿದ್ದರು. ಈ ಮನುಷ್ಯ ಒಂಥರಾ ವಿಚಿತ್ರವೆನಿಸಿತ್ತು ನನಗೆ. 'ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಓದಿದ್ದೀನಿ, ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಎರಡನೇ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದವರು. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಮೇಲೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಯುದ್ಧ ಸಾರಿ ಗೆದ್ದವರು. ಭಾರತದ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಕ್ಷಾಮವನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಿದ್ದವರು. ತಾಷ್ಕೆಂಟ್ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲೇ ಅಸುನೀಗಿದವರು...' ನಾನು ಓದಿದ್ದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದ್ದೆ.

'ಅವರ ಸಾವು ನಿಜಕ್ಕೂ ಮಿಸ್ಟ್ರಿಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದೋಯ್ತು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಸತ್ತಾಗ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಯಾಪೈಸೆ ಕೂಡಾ ಇರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಮನುಷ್ಯ ಇದ್ದಿದ್ದು ಐದಡಿಯಂತೆ. ಆದರೆ ಧೈರ್ಯ ಮಾತ್ರ ಮುಗಿಲೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಇತ್ತಂತೆ. ಮೂರ್ತಿ ಚಿಕ್ಕದಾದರೂ ಕೀರ್ತಿ ದೊಡ್ಡದು ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಮಾಡಿದ್ದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ನೀವು ಹಿಂದಿ ಸಿಂಗರ್ ನೇಹಾ ಕಕ್ಕರ್‌ನ ನೋಡಿದ್ದೀರ? ಇರೋದು ನಾಲ್ಕಡಿ, ಆದರೆ ಇಡೀ ಜಗತ್ತೇ ಬೆರಗಾಗೋ ಥರ ಹಾಡ್ತಾಳೆ. ಎಷ್ಟಾದ್ರೂ ಖರ್ಚಾಗ್ಲಿ, ಒಂದ್ಸಾರಿ ಅವಳ್ನ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರಿಸ್ತೀನಿ...' ಮಾಧವನ್ ಪಿಳ್ಳೈ ಮಾತುಗಳನ್ನು, 'ತಿಂಡಿ ರೆಡಿಯಾಗಿದೆ ಬನ್ನಿ' ಎಂಬ ಭಗವಾನ್ ಕುಟ್ಟಿಯ ಕೂಗು ತುಂಡರಿಸಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರೂ ಡೈನಿಂಗ್ ಟೇಬಲ್ ಬಳಿ ನಡೆದಿದ್ದೆವು.

ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಅರುಂಧತಿ ಪಿಳ್ಳೈ ಕೂಡಾ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಬಿಳಿ ಡ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಭಗವಾನ್ ಕುಟ್ಟಿ ಬಾಳೆ ಎಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದ. ನುಗ್ಗೆಕಾಯಿ ಸಾಂಬಾರ್ ಮತ್ತು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಚಟ್ನಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಇಡ್ಲಿ, ಎರಡು ಅಪ್ಪಂ ಅನ್ನು ಸಲೀಸಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಗಿಳಿಸಿದ್ದೆ ನಾನು. ತಿಂಡಿ ಮುಗಿಸಿ ಇನ್ನೋವಾ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಎರ್ನಾಕುಲಂಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದೆವು. ಈ ಬಾರಿ ಕಾರು ಓಡಿಸಲು ಡ್ರೈವರ್ ಬಂದಿದ್ದ. ಜೊತೆಗೊಬ್ಬ ಅಕೌಂಟೆಂಟ್ ಏಳೆಂಟು ಫೈಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಾರು ಹತ್ತಿದ್ದ. ಮಾಮೂಲಿ ಅರುಂಧತಿ ಪಿಳ್ಳೈ ಕಡೆಯಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದ ಸುಮಧುರ ಪರಿಮಳ ನನ್ನನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು.

(ಸಶೇಷ)